

Szénási Endre alezredes:

AZ AMERIKAI–OROSZ SZEMBENÁLLÁS NÉHÁNY KATONAI KONFLIKTUS TÜKRÉBEN

ÖSSZEFOGLALÓ: Az amerikai–orosz szembenállás néhány területét elemző cikk három fő kérdéssel foglalkozik: a növekvő mértékben többpólusú világrend körülményei között a globális amerikai hegemonia fenntarthatóságának néhány problémájával, a Trump által az elnöksége első 100 napja alatt folytatott külpolitika értékelésével, valamint néhány olyan katonai konfliktus elemzésével, amelyek esetében az amerikai–orosz katonai szembenállás közvetlenül vagy közvetve megmutatkozik. Az értékelés szempontjából kritikus jelentősége van annak, hogy az Amerikai Egyesült Államok kirobbant-e egy nagy háborút Észak-Koreával.

KULCSSZAVAK: Donald Trump, Amerikai Egyesült Államok, Oroszország, Kína, külpolitika, háború, establishment

BEVEZETÉS

A világ számos katonai konfliktusa mögött amerikai–orosz érdekütközés, illetve szembenállás áll. Az Amerikai Egyesült Államok és Oroszország ellentétei nem elszigetelten, önmagukban, hanem Nyugat és Kelet konfliktusának részeként jelennek meg. Mielőtt amerikai–orosz érdekütközéssel járó, konkrét háborús konfliktusok elemzésére rátérnénk, célszerű a növekvő mértékben multipoláris világrend helyzetét általános formában áttekinteni. A világrendszer természete és az erőviszonyok alakulása messzemenően befolyásolja a pólusok, esetünkben főleg az Amerikai Egyesült Államok, Oroszország és Kína magatartását a katonai konfliktusok során. Az elemzés során Donald Trump elnöksége eddig megismerhető korszakának háborús konfliktusait vizsgáljuk, szükség szerint figyelembe véve olyan előzményeket és körülményeket, amelyek nélkül a konfliktusok nem érthetők meg.

OBAMA HAGYATÉKA

Az Obama-adminisztráció súlyos hagyatékot hagyott Trumpra, bár ebbe korábbi amerikai kormányok is belejátszottak. Az Amerikai Egyesült Államok államadóssága Obama alatt mintegy megkétszereződött, vészesen közeledik a 20 ezer milliárd USD lélektani határhoz, ami az USA egy évi GDP-jének kb. 106%-át teszi ki. Az Amerikai Egyesült Államokban az állam, a lakosság és a vállalati szektor együttes adóssága azonban már mintegy 70 ezer milliárd USD, ami megközelíti az ország nemzeti összvagyonát, 80 ezer milliárd USD körüli értékű. Bármely országra érvényes, hogy ha az adott ország összes adóssága nagyjából megfelel a nemzeti összvagyonnak, az nyugodtan nevezhető „történelmi csődhelyzetnek”, ahogy ezt Bogár László közgazdász nevezi.¹

¹ Bogár László: Bűdzsés és bírodalom. Magyar Hírlap, 2017. 03. 31. http://magyarhirlap.hu/cikk/84089/Budzse_es_birodalom (Letöltés időpontja: 2017. 04. 17.)

Egyelőre az Amerikai Egyesült Államok kiváltságos világgazdasági helyzete (pl. az olaj USD-alapú nemzetközi elszámolása és más tényezők révén) pozitív hatást gyakorol az amerikai gazdaságra, és részben elfedi az ország adósságválságában rejlő súlyos problémákat. Ugyanakkor kérdéses, hogy az Amerikai Egyesült Államok és a világgazdaság hogyan vészelné át egy olyan gazdasági válságot, amelynek során az amerikai adósságtömegekről egyértelműen kiderülne, hogy az finanszírozhatatlan. Az ország adósságtömegének kezelhetetlenné válása, „leolvadása” minden valószínűség szerint olyan tartós világgazdasági átrendeződéshez vezetne, amelyben az amerikai dollár elveszítené világgazdasági kiváltságainak nagyobb részét. Ebben a helyzetben még nyilvánvalóbbá, egyértelműbbé válna a világrendszer többpólusú jellege, ami jelenleg bizonyos szempontok alapján még vitatható.

Az amerikai infrastruktúra (utak, hidak, erőművek stb.) több évtizedes elhanyagoltsága ezermilliárd dolláros nagyságrendű befektetéseket igényel, ellenkező esetben a GDP-t csökkentő és a gazdasági növekedést akadályozó tényezővé válik. Az amerikai birodalom gazdasági és katonai értelemben egyaránt túlterjeszkedett, amin a multinacionális szuperstruktúrák (nagyvállalatok) sokat kerestek, a nemzetállam (az Amerikai Egyesült Államok) pedig egyre inkább megsínylette. Erre példa az „amerikai álom” működéséhez nélkülözhetetlen középosztály elszegényedése, vagy a széles tömegeket érintő órabérek reálértékének 1970-es évek óta tartó stagnálása egy olyan országban, ahol a munka termelékenysége a vizsgált időszakban – még gazdasági válságok alatt is – sokat nőtt. Az Amerikai Egyesült Államok világhatalmi vezető szerepe² relatív hanyatlás jeleit mutatja, az egypólusú világrend növekvő mértékben többpólusúvá válik.

A relatív hanyatlás jó példája, hogy 2016-ban az USA GDP-je vásárlóerő-paritáson alapon számolva a második helyre csúszott Kínához képest,³ ami a nyugati elemzők írásaiban politikai és érzelmi okok miatt nem kapott kellően széles nyilvánosságot. Kína megelőzte az Amerikai Egyesült Államokat az informatikában, a szuperszámítógépek terén is, saját fejlesztésű hardverrel és szoftverrel.⁴ Valószínűsíthető, hogy ha Kína képes megelőzni az Amerikai Egyesült Államokat az informatikai csúcsteljesítmények terén, akkor idővel minden más fontosabb területen képes lehet erre, beleértve a hadiipart is.

Az EU GDP-je is meghaladta az Amerikai Egyesült Államokét⁵ – méghozzá nem csak vásárlóerő-paritáson alapon –, bár igaz, hogy az EU nem nemzetállam, hanem nemzetállamokat magában foglaló rendszer. Ezzel nem fogalmaztam meg kritikát a vásárlóerő-paritáson alapuló számítás jelentőségével szemben, ellenkezőleg: a vásárlóerő-paritáson alapuló számításat szerencsésebbnek tartom abból a szempontból, hogy az jobban érzékelteti a gazdasági realitásokat, mivel nem tünteti föl nagyobb GDP-ként azt, ha egy adott országban magasabb az árszínvonal.

² The 2016 U.S.-Global Leadership Report. What people worldwide think of U.S. leadership, according to the largest global public opinion study on the topic. Gallup, 2016. <http://www.gallup.com/services/191807/us-global-leadership-report-2016.aspx> (Letöltés időpontja: 2017. 01. 20.)

³ Eddig senki sem vette észre: Amerika a második helyre csúszott. Portfolio, 2014. 09. 04. http://www.portfolio.hu/gazdasag/eddig_senki_sem_vette_eszre_amerika_a_masodik_helyre_csuszott.3.207455.html?utm_source=index_main&utm_medium=portfolio_box&utm_campaign=portfoliobox (Letöltés időpontja: 2016. 01. 11.)

⁴ Patrick Thibodeau: China builds world's fastest supercomputer without U.S. chips. China's massive system runs real applications and is 'not just a stunt machine', says top U.S. supercomputing researcher. Computerworld, 2016. 06. 20. <http://www.computerworld.com/article/3085483/high-performance-computing/china-builds-world-s-fastest-supercomputer-without-u-s-chips.html> (Letöltés időpontja: 2017. 04. 23.)

⁵ Bob Bryan: Europe is bigger than the US. Business Insider, 2015. 06. 30. <http://www.businessinsider.com/charts-eu-economy-is-bigger-than-the-us-2015-6> (Letöltés időpontja: 2017. 01. 26.)

Az Oroszország elleni hidegháború a Szovjetunió széthullását követő rövid korszak kivételével nem fejeződött be. A Varsói Szerződés Szovjetunió kívüli volt tagállamait gyakorlatilag „átvevő” NATO nem elégedett meg a keleti bővítés eredményeivel, továbbra is igyekszik benyomulni az orosz érdekszférákba, miközben hivatalosan tagadja, hogy érdekszférák egyáltalán léteznek. Egyre nyilvánvalóbbá válik, hogy a „NATO további keleti bővítése = több biztonság” mantra tarthatatlan, bár ezt a Szövetség hivatalosan nem akarja elismerni.

Obama elnöksége alatt sikerült eljutni egy teljesen feje tetejére állított, hamis, torz biztonságpolitikai fenyegetettségértékeléshez az Amerikai Egyesült Államok és így a nyugati világ többsége részéről. E szerint az értékelés szerint a nyugati világot érő, első számú biztonságpolitikai kihívás az „agresszív”, „terjeszkedő”, „egyre magabiztosabbá váló” Oroszország. A második legnagyobb biztonságpolitikai fenyegetés ebben a rendszerben Kína – újabb abszurdum, de legalább Kína messze van mind az Amerikai Egyesült Államoktól, mind Európától. További kérdés, hogy Kína világpolitikai, világgazdasági stb. szempontból megkerülhetetlen, és idetartozik a nemzetközi biztonság kérdésköre is. Oroszország és Kína az ENSZ Biztonsági Tanácsának állandó tagjai, ami szintén jól illusztrálja, hogy ellenséggént, vagy legalábbis vezető biztonsági kihívásként történő kezelésük a nyugati világ részéről az egész globális biztonsági rendszer működőképességét veszélyezteti.

Míg Kína egyértelműen ázsiai jegyek szerint működő ország, Oroszország részben európai, részben pedig ázsiai jegyeket visel. Az európai tulajdonságok révén Oroszország lehetne a nyugati biztonsági rendszerben szövetséges is, ugyanakkor Moszkva nem hajlandó ezt junior partnerként, a Nyugatnak alárendelt szerepben játszani. A Nyugat pedig – bár ezt sem vallja be hivatalosan – nem képes, nem hajlandó Oroszországot egyenrangú félként kezelni, elfogadva az orosz modell másságát, legfőképpen létjogosultságát. A Nyugat képtelen elfogadni azt a realitást, miszerint Oroszország ragaszkodik önálló külpolitikájához és érdekszféráihoz, különösen a posztsovjet térségben, ami a volt Szovjetunió országait jelenti (a balti államok kivételével).

Az Obama-adminisztráció fenyegetettségértékelésében Oroszországot és Kínát Irán, Észak-Korea és végül a nemzetközi terrorizmus követte. Ebből is látszik, hogy mennyire feje tetejére állított ez a fenyegetettségértékelés, hiszen éppen a nemzetközi terrorizmusnak kellene az első helyen állnia, ahogyan ez – legalábbis a sokak által megkérdőjelezett hivatalos álláspont szerint – jelenleg a Trump-adminisztráció alatt is van. A Trump-adminisztráció konkrét cselekedetei viszont a hivatalos álláspontot nem igazolják meggyőzően például akkor, amikor a szír kormányerők repülőbázisát lőtték Tomahawk robotrepülőgépekkel 2017. április 7-én, szívességet téve ezzel az Iszlám Állam és a dzsihádisták ellenzék számára, amely az amerikai csapás mérés után azonnal támadásba lendült a kormányerők ellen. Másiképpen fogalmazva: az Amerikai Egyesült Államok jelenlegi politikájában nem látszik annak felismerése, hogy az Aszad-rendszer és a dzsihádisták terrorizmus közül egyértelműen az utóbbi okozza a súlyosabb problémákat.

Érdekes eredménnyel jár az a gondolat kísérlet, amelynek során az Obama-adminisztráció „fenyegetettségértékelését” valójában „az amerikai birodalmi globális hegemoniát veszélyeztetők” listájaként vizsgáljuk meg. Ez utóbbi esetben a lista tételeinek sorrendje teljes mértékben helyes. Az első két helyen mindenképpen Oroszországnak és Kínának kell állnia. Oroszország azért áll a sor élén, mert az orosz fenyegetést könnyebb „aprópénzre váltani” a NATO-ban, hiszen Oroszország részben európai ország, Kína pedig Európától messze van. Továbbá ma még az orosz katonai potenciál áll a második helyen az Amerikai Egyesült Államoké után, ami szintén érv amellet, hogy Oroszország lehessen az első számú biztonsági fenyegetés.

A nemzetközi terrorizmus léte tulajdonképpen csak mérsékelt veszélyt jelent az Amerikai Egyesült Államok birodalmiságára, figyelmen kívül hagyva azt a fiktív forgatókönyvet, amikor az Iszlám Állam a saját elképzeléseinek megfelelően sok országot magában foglaló méretűre dagad. Bár erről az Amerikai Egyesült Államok hivatalosan hallani sem akar, a dzsihádisták jól felhasználhatók az Amerikai Egyesült Államoknak nem tetsző kormányok meggyengítésére, vagy akár megdöntésére is, amire jó példa Szíria⁶ vagy akár Csecsenföld is. Lehet vitatkozni azon, hogy Irán és Észak-Korea közül melyik jelent komolyabb fenyegetést az Amerikai Egyesült Államok birodalmi hegemoniájára, de ennek nincs különösebb jelentősége. Irán közel-keleti befolyása kiterjedt, ugyanakkor nincs atomfegyvere. Észak-Koreának van atomfegyvere, ugyanakkor Iránnál elszigeteltebb. Egyik ország katonai ereje sem mérhető össze az Amerikai Egyesült Államokéval.

Az amerikai–oros, amerikai–kínai szembenállás valójában a Nyugat és a Kelet szembenállásaként értékelhető, mivel Oroszország és Kína álláspontja a legtöbb katonai konfliktus esetében, amelyeket jelen elemzésben tárgyalni fogunk, általában jóval közelebb áll egymáshoz, mint a nyugatihoz.

CLINTON ÉS TRUMP VÁLASZTÁSI ÍGÉRETEI

Az Amerikai Egyesült Államok és Oroszország szembenállása tekintetében Hillary Clinton elnökjelölt elképzelései – miszerint támogatja a szíriai repüléstilalmi zónák bevezetését – komoly aggodalomra adtak okot. Repüléstilalmi zónákat be lehet vezetni például egy olyan Líbiával, Irakkal vagy Szíriával szemben, ahol az adott állam lényegében egyedül áll szemben az Amerikai Egyesült Államok katonai erejével. A kérdés nemzetközi jogi vonatkozásaitól most eltekintve az Amerikai Egyesült Államok és szövetségesei rákényszeríthetik a gyengébb államra a repüléstilalmi zónákat, és a tilalom be nem tartása esetén lelőhetik annak repülőeszközeit, különösebb következmények nélkül.

Teljesen más a helyzet a Szíriában masszív katonai erővel jelen lévő Oroszország esetében, amelyet csak úgy nem lehet kitiltani a szíriai légtérnek az Amerikai Egyesült Államok és szövetségesei által kijelölt részéből, vagy amelynek a repülőeszközeit különösebb következmények nélkül le lehet lőni, ha azok nem tartották be a tilalmakat.⁷ Ha az Amerikai Egyesült Államok lelőné a tilalmat megsértő orosz repülőeszközöket és orosz katonák halnának meg, az egy orosz–amerikai háború kirobbanásának előszobája lenne. Egy ilyen háború könnyen atomfegyverek bevetéséig és világháborúig fajulhat,⁸ ami senkinek nem lehet érdeke. Ha Oroszország engedelmessé válna a ráoktrojált repülési tilalomnak, akkor meglenne a precedens a nyugati világ számára, hogy hogyan lehet Oroszországot földre, gyakorlatilag térdre kényszeríteni. Ne legyenek illúzióink: a szíriai repüléstilalmi zónákat újabb és újabb zónák követnék szerte a világon, kiegészítve a légtérzárat szárazföldi és tengeri tilalmi zónákkal. Ha az orosz tehetetlenség fikciója valóra válna, a következő tilalmi

⁶ Thomas L. Friedman: Why Is Trump Fighting ISIS in Syria? The New York Times, 2017. 04. 12. https://www.nytimes.com/2017/04/12/opinion/why-is-trump-fighting-isis-in-syria.html?_r=0 (Letöltés időpontja: 2017. 04. 23.)

⁷ Eric Zuesse: Whether to Go to War Against Russia Is Top Issue in US Presidential Race. Strategic Culture, 2016. 10. 12. <http://www.strategic-culture.org/news/2016/10/12/whether-war-against-russia-top-issue-us-presidential-race.html> (Letöltés időpontja: 2017. 04. 23.)

⁸ Why Clinton's plans for no-fly zones in Syria could provoke US-Russia conflict. The Guardian, 2016. 10. 25. <https://www.theguardian.com/world/2016/oct/25/hillary-clinton-syria-no-fly-zones-russia-us-war> (Letöltés időpontja: 2017. 04. 23.)

zóna megbéníthatná például az orosz katonai képességeket a Krímben. Ennek ugyanakkor a valóságban semmilyen reális esélye nincs.

Ha az Amerikai Egyesült Államok által Oroszországra és a szír kormányerőkre oktrojált repüléstilalmi zónát Oroszország katonai következmények nélkül ignorálhatja, akkor az Amerikai Egyesült Államok válik nyilvánvalóan tehetetlenné és hiteltelenné. Ezek azok a szempontok, amelyek fölöttébb aggasztóvá tették Clinton szíriai repüléstilalmi zónákat támogató álláspontját.

Donald Trump elnökjelölti választási ígérete szerint készen állt az Oroszországgal fennálló kapcsolatrendszer felülvizsgálatára, végső soron kiegyezésre az oroszokkal. Ez a két ország kapcsolatának mélypontján, amikor Obama orosz diplomaták tömegét utasította ki az Amerikai Egyesült Államokból, nagyon ígéretesnek látszott. Úgy tűnt, hogy esélyt kaphatnak pragmatikus megfontolások, mégpedig a két ország számára kölcsönösen előnyös kiegyezés formájában, ami pozitívan hatott volna az egész világ biztonságára is.

TRUMPOT „BEDARÁLTA” AZ AMERIKAI ESTABLISHMENT?

Trumpot már a választási kampány során is kritizálták, de megválasztását követően még több támadás érte az amerikai establishment részéről. A fősodorbeli újságok folyamatosan ontották a Trumpot bíráló botrányos cikkek sorozatát, amire jó példa a két, talán legismertebb amerikai napilap – a hagyományosan inkább republikánusnak számító *Washington Post*⁹ és az inkább demokrata ízlésnek megfelelő *New York Times*¹⁰ – elnökellenes ámokfutása. Ez azért is figyelemre méltó, mert a két újság gyakorlatilag lefedi az amerikai kétpártrendszert, ezáltal a mindkét forrásból származó bírálatözön kétpárti összefogást valószínűsít Trump politikájának jelentős „korrekciója”, vagyis az establishmentnek történő alárendelése céljából.

A Trumpot érő rengeteg bírálat meghozta „eredményét”: az Oroszországgal történő kiegyezés egyre egyértelműbb módon lekerült a napirendről, bár a négyéves elnökség eredményeit értékelni még korai lenne.

180 FOKOS FORDULAT, KONCEPCIÓTLAN KÁOSZ, VAGY HANGZATOS PR-ELEMEK TÚLSÚLYA EGY EGYÉBKÉNT KONCEPCIONÁLISAN VALÓBAN ÚJ AMERIKAI KÜLPOLITIKÁBAN?

Trump külpolitikájának 180 fokos fordulatáról számos, az elnök teljesítményével a választási ígéreték számonkérése során elégedetlen szerző ír.¹¹ Azok számára, akik 180 fokos fordulatként értékelik Trump külpolitikájának megváltozását, számos érv áll a rendelkezésére. A nem profi politikus, ugyanakkor pragmatikus üzletember imázsával induló Trumpra egyre nagyobb nyomást gyakorolt az establishment. Ennek eredményeként az amerikai elnök, alkalmazkodva

⁹ Lásd többek között E. J. Dionne Jr.: Admit it: Trump is unfit to serve. The Washington Post, 2017. 02. 15. https://www.washingtonpost.com/opinions/admit-it-trump-is-unfit-to-serve/2017/02/15/467d0bbe-f3be-11e6-8d72-263470bf0401_story.html?tid=a_inl&utm_term=.91293be4c9e4 (Letöltés időpontja: 2017. 02. 16.)

¹⁰ Többek között: Michael S. Schmidt – Mark Mazetti – Matt Apuzzo: Trump Campaign Aides Had Repeated Contacts With Russian Intelligence. The New York Times, 2017. 02. 14. https://www.nytimes.com/2017/02/14/us/politics/russia-intelligence-communications-trump.html?hp&action=click&pgtype=Homepage&clickSource=story-heading&module=a-lede-package-region®ion=top-news&WT.nav=top-news&_r=0 (Letöltés időpontja: 2017. 02. 16.)

¹¹ Eric Zuesse: What the US Aristocracy Are Demanding. Strategic Culture, 2017. 04. 14. <http://www.strategic-culture.org/news/2017/04/14/what-us-aristocracy-demanding.html> (Letöltés időpontja: 2017. 04. 17.)

a „követelményekhez”, tudatosan vagy kényszerűen tekintélyes számú befolyásos „hóját” nevezett ki döntéshozói pozícióba (Mattis védelmi miniszter, McMaster nemzetbiztonsági főtanácsadó stb.). Ezen személyügyi-hatalomtechnikai döntések egy része teljes mértékben igazolható, ha Trump igyekszik az establishment által nehezen támadható, köztisztviselői álló vezetőkkel körbevenni magát. Ugyanakkor a „hóját” döntéshozói pozíciókba kerülésével felmerül a kérdés, hogy vajon változik-e egyáltalán az amerikai külpolitika irányvonala, és ha igen, milyen irányba. Erre a kérdésre – némi leegyszerűsítéssel – elvileg két érvelésnek megfelelő válasz adható. Az egyik szerint az elnök meghívja a „hóját” a hatalomba, megbeszéli velük az új külpolitikával kapcsolatos követelményeket és mozgásteret, és e feltételek elfogadását követően kinevezi őket a hatalomba. Ez esetben a Trump-féle eredeti koncepció elvileg érvényesülhet, legalábbis a kardinálisnak tekintett kérdésekben.

Egy másik logika szerint az elnök pragmatikus, de teljesen elvtelen engedményeket tesz a „hóját” javára, akik a kinevezésüket követően érvényesíthetik saját álláspontjukat az amerikai külpolitikában. Az előbbi válasz érvényessége estén a Trump-féle külpolitika eredeti koncepciójának konszolidálásáról, az utóbbi esetben viszont 180 fokos fordulatról beszélhetünk. Jelenleg mindkét, előzőekben vázolt opció jelei láthatók Trump külpolitikájában.

A „180 fokos fordulattól” az különbözteti meg a „konceptiótlan káoszt”, hogy az utóbbi esetében Trump nem ura a helyzetnek, az establishment és a „hóját” pedig nehezen átlátható módon „terelik” az elnök politikáját, ezzel kiszámíthatatlanságot generálva. Szerencsére az establishment és a „hóját” koncepciójának maradéktalan érvényesülése eddig még nem következett be, így kérdésünkre sem tudunk kellőképpen egzakt választ adni.

A magam részéről annak az értékelésnek az elfogadására hajlok leginkább, amely szerint hangzatos PR-elemek túlsúlyának vagyunk tanúi egy egyébként koncepcionálisan új amerikai külpolitikában. Az Észak-Koreával kapcsolatos amerikai politika döntő hatást fog azonban gyakorolni arra, hogy ez a modell igaznak vagy hamisnak bizonyul. Nagyrészt PR-jelentőségű elemekként foghatók fel a szíriai célpontok ellen Tomahawk robotrepülőgépekkel végrehajtott csapások, amelyek a kormányerők katonai repülőterén szinte jelentéktelen kárt okoztak, illetve Afganisztánban a szupererős amerikai hagyományos (nem nukleáris) bombával történt erőfitogtatás, amely afgán áldozatainak száma és a katonai „nyereség” inkább jelképes, semmint stratégiai jelentőségű.

Ha azonban az Amerikai Egyesült Államok kirobbant egy nagy háborút Észak-Koreával, ez a – PR-elemek előtérbe helyezésén alapuló – modell azonnal megdől. Ez utóbbi esetben az új amerikai külpolitikai koncepció elmélete – Trump választási ígéreteivel ellentétes módon – továbbra is érvényes marad, hiszen egy új koreai háború kirobbantása esetén a Trump-adminisztráció olyan katonai összeütközésre vállalkozna, amely elődei számára nem látszott szükségesnek vagy célszerűnek.

A KÉT NAGYHATALOM KÖZÖTTI SZEMBENÁLLÁS NÉHÁNY KATONAI KONFLIKTUS TÜKRÉBEN

A továbbiakban a teljesség igénye nélkül rövid elemzések következnek néhány olyan katonai konfliktusról, amelyek az amerikai–orosz szembenállásra vezethetők vissza. Az elemzések során igyekszem a kortárs állapotokra koncentrálni, Trump elnökségének első 100 napja idejében.

Grúzia

Nehéz józan számításokkal racionalitást találni abban, hogy vajon mire számíthatott Grúzia 2008-ban, amikor Szaakasvili elnök utasítására grúz csapatok megostromolták a szakadár délosztét „fővárost”, Chinvalit. Tbiliszi nem számíthatott arra, hogy Oroszország ki fog maradni a háborúból, mivel több figyelmeztetést is kapott korábban Moszkvától. Grúz részről arra sem számíthatnak, hogy az Amerikai Egyesült Államok majd közvetlenül beavatkozik a háborúba grúz oldalon, Oroszország ellen, mert egy amerikai–oroszl, pláne egy NATO–oroszl háborúban senki sem érdekelt, az világkatasztrófával járna. A Dél-Oszétiával, Abháziával és Oroszországgal lefolytatott háborút Grúzia elveszítette, Oroszország pedig elismerte a két szakadár régió állami önállóságát, és kétoldalú szerződések megkötésével azt katonai erővel is garantálja.

Az Oroszországgal fennálló területi konfliktus ellehetetlenítette Grúzia euroatlanti integrációját, mivel az feloldhatatlan problémákat vetne föl. Ezen nem változtat az a NATO-elv, hogy a Szövetség bővítésébe harmadik fél nem szólhat bele. Adott esetben Oroszország a harmadik fél, és de facto hatékonyan beleszól a grúz NATO-tagság lehetőségeibe.

Ukrajna

Ukrajna – geopolitikai elhelyezkedése révén – két „tektonikus lemez” közé szorult: a Nyugat és Oroszország közé. Autentikus nemzeti érdekei azt kívánják, hogy mindkét „tektonikus lemezzel” jó kapcsolatokat ápoljon, megengedve azt, hogy valamelyik felet korlátozott mértékben preferálja a másikkal szemben. Ez Ukrajna autentikus nemzeti érdeke, de az ország jelenlegi vezetése nem ennek megfelelően gondolkodik és cselekszik. Lehet a végtelenségig folytatni vitákat arra vonatkozóan, hogy a többségében orosz identitású, Hruscsov által az Ukrán SZSZK részére adományozott Krím ukrán vagy orosz, illetve hogy melyek az önrendelkezés keretei és korlátai stb. Ugyanakkor egyértelmű, hogy Kijev korlátozott intenzitású háborúja a kelet-ukrajnai fronton megnyerhetetlen a Putyin vezette Oroszországgal szemben.

Ukrajna jelenlegi vezetése számára rossz hír volt Trump választási ígérete, miszerint kész – bizonyos feltételek mellett – kiegyezni Oroszországgal. Ha ez utóbbi megtörténik, a jelenlegi kijevi hatalom az amerikai politika megváltozását Ukrajna elárulásaként fogná fel, mivel az ellentétes az ország vélelmezett nemzeti érdekeivel.

Trump hatalomra kerülésével párhuzamosan kísérlet történt Kijev részéről a kelet-ukrajnai háború korlátozott felújítására, ami Moszkvának egyértelműen nem állt érdekében az Amerikai Egyesült Államokkal történő kiegyezés lehetőségének potenciális elszalasztása miatt. A harcok kiújulását az EBESZ adatai is igazolták, de sajnos ezekben az adatokban összemosták a szemben álló felek egyezményesértéseit, így az EBESZ-jelentések alapján nem vált egyértelművé, hogy ki a kezdeményező fél. A kelet-ukrajnai háború ukrán felújítását jelentő kísérletre az Oroszország által messzemenően támogatott szakadár erők fáziskéséssel, az intenzívebb csapások felújításával reagáltak, miután kiderült, hogy az eredetileg ukrán kezdeményezésű eskzalációnak nincs különösebb hatása Trump irányvonalára.

Az is egyértelmű, hogy az újabb és újabb gazdasági konfliktusok Ukrajna és Oroszország között a legnagyobb kárt éppen a nacionalista kijevi rezsim által vezetett Ukrajnának okozzák. A szélsőséges ukrán nacionalisták által kezdeményezett szénbloká (a donyecki és a luganszki kitermelésű antracit importja ellen), amelynek a tehetetlen kijevi hatalom

az élére állt,¹² jól illusztrálja a gazdasági szembenállás Ukrajnát romboló jellegét. Ukrajna akárkitől szerzi be a blokádot követően a feketeszenet, az drágább lesz, mint a donyecki és a luganszki eredetű.

Valóban „furcsa háború” volt az, amikor Ahmetov ukrán milliárdos szakadár területeken termeltette ki a jó minőségű és olcsó feketeszenet, majd eladta azt Kijev számára. Eközben Ahmetov vállalatai Kijevnek fizettek adót. A szakadár területekről származó feketeszen termelésének ukrán állami bojkottja olyan cselekedet volt, amelynek ukrán nacionalista támogatói joggal állhatnak sorba a legmagasabb orosz állami kitüntetésekért.

A szakadár területeken kibányászott feketeszen elleni ukrán állami szintű blokádnak¹³ elérte, hogy nemzetközi jogi értelemben véve a szakadárak mentesüljenek az Oroszországba irányuló export negatív következményei alól, mivel a nemzetközi jog nem várhatja el a szakadároktól, hogy lemondjanak a kitermelésről és önként éhen haljanak.

Kijev hasonlóan öngyilkos manőverekre szánta el magát az ukrajnai orosz bankrendszer ellen, amikor elveszítette az országba menő közvetlen külföldi tőkebefektetések 75%-át. Ráadásul nemzetközi jogi értelemben Kijev mindkét esetben látványosan kiszolgáltatta magát. Az orosz bankok elleni ukrán „blokkoló” tevékenység a garázdaság és a banditizmus eszköztárát meríti ki, mivel ezzel megfélemlítették a bankok alkalmazottait és ellehetetlenítették a bankok működését. Ennek várható következményei nem lesznek kedvezőek Ukrajna számára, ha az orosz fél kártérítési kereset benyújtása mellett fog dönteni.

Összességében véve Ukrajna az Oroszországgal való területi konfliktus csapdájába esett, amiből nem látszik kiút. Emellett az ukrán gazdasági reform nem produkálja a nyugati elvárásoknak megfelelő eredményeket, az EU pedig el van foglalva saját súlyos, egzisztenciális problémáival, ami miatt egy Ukrajnához hasonló volumenű, komoly problémákkal terhelt ország felvétele egyébként sincs napirenden.

Ez azt jelenti, hogy Ukrajna „főhet a saját levében” az alacsony intenzitású háborús konfliktus, a megoldatlan gazdasági problémák, a negatív demográfiai trendek, a mindent átszövő korrupció, a lakosság folyamatos elszegényedése stb. miatt, az európai és NATO-integráció reménye nélkül. A Világbank adatai alapján Ukrajna a világ legrosszabb gazdasági trendjét produkálta 1990 és 2015 között,¹⁴ mivel az ország GDP-je csökkent negyedszázad alatt. Ehhez legfeljebb a Kadhafi utáni Líbia és Dél-Szudán gazdasági trendje hasonlítható, de az utóbbiak esetében problémaként felmerül, hogy a teljes vizsgált időszakra nem áll rendelkezésre adat.

Szíria

2017. április 4-én Idlib tartományban állítólagos vegyifegyver-támadás történt, amely mintegy 80 halálos áldozatot követelt. A történekről nem sokkal több áll rendelkezésre, mint néhány

¹² Nicolai N. Petro – Josh Cohen: The Bizarre Reason Ukraine Could Be Facing a Legitimacy Crisis. A blockade has revealed the government’s unwillingness to enforce state authority against unsanctioned vigilantism. Strategic Culture, 2017. 03. 18. <http://www.strategic-culture.org/news/2017/03/18/bizarre-reason-ukraine-could-be-facing-legitimacy-crisis.html> (Letöltés időpontja: 2017. 04. 23.)

¹³ Власть возглавила блокаду Донбасса: Киев официально приостановил транспортное сообщение с регионом. Antifashist, 2017. 03. 15. <http://antifashist.com/item/ukraina-oficialno-priostanovila-transportnoe-soobshhenie-s-donbassom.html> (Letöltés időpontja: 2017. 04. 23.)

¹⁴ GDP, PPP (current international \$), World Bank, International Comparison Program database. The World Bank, 2017. <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.PP.CD?end=2015&locations=UA&start=2015&view=map> (Letöltés időpontja: 2017. 04. 23.)

videofelvétel a „fehér sisakosok” közreműködésével, akik számos korábbi hamisítással a hátuk mögött, megfelelő védőeszközök hiányában, fölöttébb gyanús körülmények között folytatták a mentést. A Trump-féle vezetés rendkívüli gyorsasággal ítéltkezt az Aszad-rendszer fölött, megvádolva a szír kormány légierjét a vegyi fegyver bevetésével. Az Amerikai Egyesült Államok haditengerészete 2017. április 7-én 59 Tomahawk robotrepülőgéppel csapást mért arra a szír kormányerők által használt katonai repülőtérré, ahonnan állítólag a vegyi fegyvert alkalmazó repülőgépek felszálltak.

A szír kormány természetesen nem kérte az amerikai csapásmérést a szír kormányerőkre. Az Amerikai Egyesült Államok a csapásmérést az ENSZ BT határozata nélkül, bármiféle pártatlan, nemzetközi vizsgálat eredményeit nem megvárva mérte, ennek alapján a csapásmérés nemzetközi jogi értelemben teljes mértékben illegális. Az Amerikai Egyesült Államok állította, hogy Aszad bűnös, sőt Oroszországgal szemben is vádakot fogalmazott meg. A nyugati világ pedig készséggel elfogadta az amerikai vádakot, akármit is állítottak független szakértők, Oroszország és a szír kormány¹⁵ (műtermi megvilágítást bizonyító, több irányba vetülő árnyékok, konkrét, nem helyénvaló orvosi tünetek, a mentést végrehajtók hiányos felszerelés melletti tünetmentessége, mentesítő anyagok megrendelésének hiánya, azonosíthatatlan és nem légibombákra jellemző fémdarabok stb.).

Lavrov orosz külügyminiszter Irak 2003-as megtámadásához hasonlította az incidenst, amikor a Szaddám-rendszer ellen megfogalmazott két nyugati vád – a tömegpusztító fegyverek jelenléte és a sugalmazott kapcsolat az al-Kaidával – egyikét sem tudták bizonyítani, pedig Irak katonai megszállása során minden lehetséges erőfeszítést megtettek ennek érdekében. Jellemző az amerikai és más nyugati demokráciákra, hogy azokat, akik hamis vádak alapján küldték háborúba haderejüket Irak ellen, azóta sem vonták felelősségre, pedig mérhetetlen kárt okoztak mind emberéletben, mind anyagiakban.

A 2017. április 4-i vegyi támadás talán leghitelesebb, legáltalánosabban elfogadottabb és legmegnyugtatóbb vizsgálása az ENSZ–OPCW¹⁶ közös égisze alatt történhetne, ezt azonban egyes nyugati országok koherens magyarázatok nélkül blokkolják.¹⁷ A vizsgálat megakadályozása felér egy indirekt beismerő vallomással. Arra utal továbbá, hogy a Nyugat nem mondott le az Aszad-rendszer mindenáron történő megdöntéséről, aminek az eszköztárába beletartoznak a „hamis zászló alatt elkövetett műveletek”¹⁸ is. Ugyanez a Nyugat hallgat az ugyancsak 2017 áprilisában Moszulban végrehajtott vegyifegyver-csapásról, amely az Iszlám Állam számlájára írható,¹⁹ mert ennek analógiája súlyos kérdéseket vetne fel Idlibre vonatkozóan is.

Orosz és szír hivatalos álláspont szerint Idlibben vagy nem történt vegyi fegyver bevetése, vagy pedig a kormány ellenzékének vegyifegyver-raktárát érte a szír légierő csapása, ami miatt a vegyianyag kiszabadulhatott. Azt ugyanakkor orosz és szír részről következetesen tagadják, hogy ők alkalmaztak volna vegyi fegyvert. Orosz és szír részről felajánlották,

¹⁵ Химический фейк в Идлибе – факты и разъяснения (ФОТО). Rusvesna, 2017. 04. 13. <http://rusvesna.su/news/1491993821> (Letöltés időpontja: 2017. 04. 17.)

¹⁶ Organisation for Prohibition of Chemical Weapons.

¹⁷ Blocking of Russian OPCW Proposal on Idlib Aims to Push for Regime Change. Sputnik News, 2017. 04. 21. <https://sputniknews.com/politics/201704211052834914-russian-opcw-block-syria-regime-change/> (Letöltés időpontja: 2017. 04. 23.)

¹⁸ False Flag Operations.

¹⁹ Валерия Маслова: Ирак вам не Сирия: почему западные журналисты обходят вниманием химатаку в Мосуле. Russia Today, 2017. 04. 19. <https://russian.rt.com/world/article/380472-irak-siriya-smi-khimoruzhie-asad-ig> (Letöltés időpontja: 2017. 04. 23.)

hogy jöjjön nemzetközi bizottság Homsz szíriai bázisra, és kutasson vegyi fegyverek után a nyugati vádakra hivatkozva, és arra, hogy e fegyverek nyomát műszeres vizsgálatok elől eltüntetni gyakorlatilag lehetetlen. A „nemzetközi közösség” a vegyi fegyverek megtalálásának biztos kudarc tudatában nem élt a szír és az orosz kormány által felajánlott meghívással. A már régóta ismerős nyugati logika szerint azonban a vádak visszavonása vagy pontosítása a szír–orosz meghívás ellenére sem történt meg, pedig ez legalább a hitelesség látszatát erősíthette volna.

Az Aszad-rendszer részéről vegyi fegyvert bevetni politikai értelemben véve maximálisan ellenjavalt, ostoba, öngyilkos lépés. Katonai értelemben pedig a hathatós orosz katonai támogatással győzelemre álló, már megszilárdított Aszad-rendszer nem szorul rá arra, hogy vegyi fegyvert alkalmazzon. Minél több idő fog eltelni egy esetleges későbbi ENSZ–OPCW-vizsgálatig, annál valószínűbb, hogy annak nem lesz általánosan elfogadott eredménye. Vizsgálat hiányában pedig az érintett felek megmaradnak eredeti álláspontjaiknál.

Érdekes kérdéseket vet föl az amerikai Tomahawk-csapás a szíriai kormányerők légbázisára. Az amerikaiak előre figyelmeztették az oroszokat, hogy hova fognak csapást mérni, hogy elkerüljék az esetleges orosz katonai áldozatokat, ami gyorsan és beláthatatlan mértékben kiélezné a helyzetet. Az oroszok nyilván figyelmeztették a szír erőket, amelyek maximális mértékben kiürítették a bázis területét, ezért is volt minimális a szír légierő vesztesége. Az ugyanakkor orosz és szír szempontból nem működhet, hogy az amerikaiak annyiszor szóljanak és mérnek csapást a szír haderőre, ahányszor csak akarnak. Ennek végeredményeképpen pedig a szíriai haderő előbb-utóbb megsemmisül, vagy súlyos veszteségeket szenvedve napról napra gyengébbé válik. Olyan opciók ép elméjű katonai döntéshozatal esetén kizárhatók, hogy orosz erők mérnének csapást amerikai katonai képességekre, vagy fordítva. Így az oroszok és az amerikaiak látszólag és gyakorlatilag is tehetetlenek egymással szemben.

Az újabb amerikai csapásmérésekkel kapcsolatos dilemmára orosz részről egyszerű, de hatékony választ adtak: felfüggesztették a légtérbiztonsági memorandumban foglaltak végrehajtását,²⁰ a konkrét katonai együttműködést. A szír erők pedig elkezdtek orosz erők közelében vagy orosz erőkkel vegyesen települni, fokozva ezzel annak kockázatát, hogy esetleges újabb amerikai csapásmérés esetén orosz katonák fognak meghalni. Olyan kockázat keletkezett, amely már vállalhatatlan az Amerikai Egyesült Államok számára, ennek megfelelően újabb csapásmérések már nem történtek. Később, Tillerson és Lavrov külügyminiszterek, valamint Putyin moszkvai találkozását²¹ követően az oroszok felújították a légtérbiztonsági memorandum végrehajtását, mivel a felek megállapodtak abban, hogy nem folytatódnak az amerikai csapásmérések a szír kormányerők ellen.

Észak-Korea

Az összes eddigi amerikai–orosz katonai szembenállási területből a kézirat leadásakor még „lebegtetett” Észak-Korea elleni amerikai csapásmérés kérdése a legérdekesebb. Látszólag Oroszország ebben a konfliktusban nem különösebben mélyen érintett, valójában azonban

²⁰ Russia Restores Syria Flight Safety Memorandum With US at Tillerson's Request. Sputnik News, 2017. 04. 25. <https://sputniknews.com/middleeast/201704251052965996-russia-us-flight-safety-memorandum-restored/> (Letöltés időpontja: 2017. 04. 28.)

²¹ David E. Sanger: Tillerson and Putin Find Little More Than Disagreement in Meeting. The New York Times, 2017. 04. 12. https://www.nytimes.com/2017/04/12/world/europe/tillerson-putin-lavrov-russia-syria.html?_r=0 (Letöltés időpontja: 2017. 04. 28.)

igen. Oroszország érintettsége nemcsak azért áll fenn, mert az Észak-Korea elleni esetleges amerikai katonai csapás a Nyugat és a Kelet konfliktusainak újabb hadszínterét nyitja meg, hanem ennél konkrétabb, „kézzelfoghatóbb” módon is. Míg Kína és Észak-Korea között Kölcsönös Segítségnyújtási, Együttműködési és Barátsági Szerződés van érvényben, amelynek része a katonai segítségnyújtás, ha a részes felek bármelyikét katonai támadás érné, Észak-Korea és Oroszország között a korábban megkötött szerződés azonban már nem áll fenn, csak egy kibővített konzultációs mechanizmus formájában. Egyes források szerint Kína mellett Oroszország is csapatokat küldött az észak-koreai határra. Kína részben nemzeti érdekei, részben pedig az érvényben lévő szerződés alapján is kénytelen lesz amerikai katonai csapásmérés esetén megvédeni szövetségét. Oroszország szintén beavatkozhat katonailag, ha erről Kína, Észak-Korea és Oroszország megállapodnak.

Mielőtt még az Észak-Koreára irányuló amerikai katonai csapásmérés valószínűsíthető forgatókönyveibe belemennénk, érdemes felállítani az országgal kapcsolatos „bűnlajstromot”. Észak-Korea nem demokratikus berendezkedésű ázsiai ország, ami nem új a történelemben. Ezzel Dél-Korea és Kína is megtanult együtt élni, ez nem igényel katonai beavatkozást. A demokratikus berendezkedést számon kérő Amerikai Egyesült Államokat nehéz komolyan venni például azt figyelembe véve, hogy egyik fő közel-keleti szövetségese Szaúd-Arábia, amely semmilyen nyugati értelemben demokratikusnak tekintett jegyet nem mutat.

Észak-Koreának sokat vitatott atomfegyverprogramja van, valószínűleg néhány nukleáris robbanótöltettel rendelkezik, amit provokatív jellegű rakétaindításokkal tetéz, de ez sem vezetett a jelenlegi hatalom részéről háborús konfliktushoz. Összességében megállapítható, hogy Észak-Korea „bűnlajstroma” meglehetősen szerény, ha egyáltalán „bűnnek” tekinthető az, ha egy ország saját fejlesztésű atomfegyverhez és célba juttató eszközökhöz akar jutni. Ha ez „bűn” és nem érvényesül nemzetközi jogi értelemben elfogadhatatlan kettős mérce, akkor lehet a többi atomhatalommal együtt a „szőnyeg szélére” állítani Észak-Koreát is.

Az atomfegyverek pusztá léte eddig elrettentésül szolgált, és végső soron stabilitást erősítő tényezőként hatott.²² Az Amerikai Egyesült Államokon kívül atomfegyvert háborúban eddig még egyetlen ország sem vetett be. Most ez a biztonságpolitikai paradigma is megdőlni látszik, ha az Amerikai Egyesült Államok katonai csapást mérne az atomfegyverrel rendelkező Észak-Koreára. Paradox módon, visszatekintve, éppen Észak-Korea atomfegyverfejlesztési kísérleteit igazolja egy esetleges amerikai megelőző katonai csapásmérés, mivel az ázsiai országnak ez a legjelentősebb elrettentő eszköze.

Michael Pence amerikai alelnök az észak-koreai helyzettel kapcsolatos 2017. áprilisi nyilatkozatában azt mondta, hogy „minden opció megfontolás alatt áll, hogy elérjük céljainkat és biztosítsuk a stabilitást az észak-koreai nép számára”. Komoly aggodalomra ad okot az a szemléletmód, mely szerint egy állam, adott esetben az Amerikai Egyesült Államok egy másik szuverén állam, Észak-Korea népének elhossa a „stabilitást” katonai csapásmérő csoportosítással, „megelőző” csapásméréssel, senki által nem ismert számú áldozattal és anyagi kárral járó háborút kilátásba helyezve. A „stabilitás” kifejezés itt nem azt jelenti, mint a legkülönbözőbb nyelveken, önmagában. A „stabilitás” alatt adott esetben az Amerikai Egyesült Államoknak, esetleg a nyugati világ nagyobbik részének tetsző „rendet” kell érteni. Ennek azonban vajmi kevés köze van az érintett állam és nép biztonságához, jólétéhez stb. – legalábbis a közel-keleti, az afganisztáni és egyéb amerikai, illetve nyugati beavatkozások

²² Nuclear Deterrence. Politics, 2017. <http://www.politics.co.uk/reference/nuclear-deterrence> (Letöltés időpontja: 2017. 04. 28.)

eddig példáiból okulva. Vagy ami még rosszabb, éppen fordított az összefüggés: a „demokráciaexport” háborút, polgárháborút, pusztítást, nyomort, szenvedést hoz az eredeti szándékkal elvileg ellentétes módon, feltételezve, hogy a nyugati katonai beavatkozás alapjaként szolgáló eredeti politikai akarat jóhiszemű volt. Az észak-koreai társadalmi berendezkedés megválasztásában valójában az észak-koreai nép akaratának kell meghatározónak lennie nemzetközi jogi értelemben, és nem nagyhatalmak katonai beavatkozásai, amelyeket nekik tetsző időpontban és indoklással hajthatnak végre.²³

Az ENSZ BT jóváhagyása az Észak-Koreára történő esetleges katonai csapásméréshez el fog maradni, a várható kínai és orosz vétó miatt. Észak-Korea kormánya természetesen nem fogja kérni az amerikai csapásmérést az atomlétesítmények és más, kiemelt célpontok ellen, így a nemzetközi jogilag ismert két lehetőség az ország célpontjainak legális megtámadására ki fog merülni.

Még az is kérdéses, hogy lesz-e egyáltalán egy „akarók koalíciója” idővel, akik önkéntes alapon szeretnének majd egy Észak-Korea elleni háborúban az Amerikai Egyesült Államok oldalán részt venni, de ez már nem teszi legitimé az esetleges katonai beavatkozást.

Természetesen az észak-koreai nép számára el lehet hozni az Amerikai Egyesült Államok által ajánlott „stabilitást” békés módszerekkel is, mint például nyugati gazdasági szankciókkal. Mivel felelősen nem prognosztizálható, hogy a szankciókat az észak-koreai hatalom mennyi ideig képes elviselni – várhatóan sokáig, mert nagymértékben önellátóvá vált, másrészt számíthat Kína és Oroszország segítségére is –, valószínűtlen, hogy az Amerikai Egyesült Államok által bevezetett gazdasági szankciók elérnék a kívánt eredményt.

Pence amerikai alelnök szerint „letelt a stratégia türelem időszaka, és a türelem elfogyott”.²⁴ Lavrov orosz külügyminiszter kételyeit fejezte ki magával az amerikai stratégiai türelem létezésével kapcsolatban, mivel az Amerikai Egyesült Államok már korábban is sokat tett Észak-Korea atomprogramjának és gazdasági fejlődésének fékezése érdekében. Lavrov szerint Észak-Korea nemzetközi jogsértései nem indokolhatnak egy ugyancsak jogsértő, egyoldalú amerikai katonai beavatkozást.²⁵

Az Amerikai Egyesült Államok fenyegetettségérzése nem indokolható meg hitelesen, ha a két ország – az Amerikai Egyesült Államok és Észak-Korea – katonai ereje össze sem hasonlítható, és ha valamire jó az amerikai rakétavédelmi rendszer, az éppen az amerikai kontinenst állítólag fenyegető, viszonylag kevés számú, műszakilag nem megbízható észak-koreai rakéta lelövése. Ezen az sem változtat, hogy a közelmúltban Észak-Korea egy eddigieknél is korszerűbb ballisztikus rakétával végzett kísérlettel követett el provokációt, amikor átlőtt Japán fölött.²⁶ Az erőviszonyokat nem változtatja meg a jelenlegi helyzetben döntő mértékben, hogy Észak-Korea immár általa hidrogénbombának nevezett atomfegyvert robbantott fel,²⁷ amiről azt állítja, hogy minden alkotóelemét önállóan gyártotta le, a rob-

²³ Moscow expects US to refrain from taking unilateral steps towards North Korea, Russia's top diplomat stressed that Moscow finds „Pyongyang's adventurous missile launches unacceptable”. TASS, 2017. 04. 17. <http://tass.com/politics/941698> (Letöltés időpontja: 2017. 04. 17.)

²⁴ Uo.

²⁵ Uo.

²⁶ Joshua Berlinger – Yoko Wakatsuki – Will Ripley: Trump says 'all options on table' after North Korea fires missile over Japan. CNN, 2017. 08. 30. <http://edition.cnn.com/2017/08/28/politics/north-korea-launch-unidentified-projectile/index.html> (Letöltés időpontja: 2017. 09. 14.)

²⁷ Did North Korea just test a hydrogen bomb? Scepticism met North Korea's claims that last January's test involved an H-bomb. The latest one leaves less room for doubt. The Guardian, 2017. 09. 03. <https://www.theguardian.com/world/2017/sep/03/did-north-korea-just-test-a-hydrogen-bomb> (Letöltés időpontja: 2017. 09. 14.)

banótöltet mérete alkalmassá teszi azt rakéta robbanófejébe történő beszerelésre, valamint a hidrogénbombákból immár annyit állíthat elő, amennyit csak akar. Független szakértők Észak-Korea hidrogénbombájára vonatkozó állításainak majdhogynem valamennyi pontját így-úgy megkérdőjelezi, ugyanakkor a korábbi szkepticizmus is kényszerűen, szükségszerűen oldódik, mert például a robbantás okozta földrengés erőssége lényegesen nagyobb volt, mint a korábbi hasonló kísérletek esetében. A rakétakísérlet rendkívül provokatív jellege mellett demonstrálta a rakéatechnológia terén bekövetkezett fejlődést, továbbá azt, hogy ki a potenciális ellenség egyike. Felmerültek továbbá a rakéatechnológia ukrán eredetére vonatkozó híresztelések is,²⁸ amit a hivatalos Kijev tagadott és rögtön Moszkvát vádolta meg. Jól látható, hogy a rakétakísérlet és a kísérleti robbantás összefüggenek, időzítésük Észak-Korea részéről tudatos, akármit is akartak ezzel elérni.

Míndez a fejlődés akkor jelentene érdemi elmozdulást a térség katonai erőviszonyaiban, ha Észak-Korea valóban elkezdené sorozatban gyártani a hidrogénbombákat, és a néhány bomba helyett elérnének mondjuk a százas nagyságrendig. Rakétaik pedig előbb-utóbb – ha nem is az Egyesült Államok területét – de az Észak-Korea közelében lévő amerikai katonai bázisokat közvetlenül fenyegetnék. A hidrogénbombák száma, hatóereje, a célba juttató eszközök fejlettségi szintje azonban még pusztítóbbá és irracionálisabbá tenne bármilyen totális háborút Észak-Korea, az USA, Dél-Korea és netán Japán érintettségével. Így a korábbiaknál is jobban működne a kölcsönös elrettentés logikája, a kölcsönös megsemmisítés – de legalábbis elfogadhatatlan és vállalhatatlan mértékű pusztítás – garanciáján keresztül. Ennek az okfejtésnek semmi köze az elvtelen pacifizmushoz: sokkal inkább józan belátáson és tényeken alapuló gondolatmenetről van szó.

Az Amerikai Egyesült Államok személyében egy olyan ország érzi magát fenyegetve a „szabad világ” vezéréként, amely a világ összes katonai kiadásának 37%-át költötte el egy-maga 2015-ben, egységes, modern, világszínvonalú rendszerben, ami több, mint a következő hét legnagyobb katonai költségvetéssel bíró ország összes katonai kiadása együttesen.^{29, 30} Ráadásul az Amerikai Egyesült Államok maga mögött tudhatja a nyugati világ katonai erejének legnagyobb részét tömörítő NATO-t. Nem véletlen, hogy Észak-Korea eddig sem sietett megtámadni sem az Amerikai Egyesült Államokat, sem Dél-Koreát, Kínáról, Japánról és Oroszországról már nem is beszélve. Most az esetleges amerikai katonai csapásmérés Észak-Korea ellen „hozzásegítheti” az ázsiai országot ahhoz, hogy ott mérjen ellencsapást, ahol csak tud: nevezetesen szárazföldön, méghozzá dél-koreai területen lévő amerikai katonai támaszpontok ellen.

A jelenlegi észak-koreai hatalom létét mindenekelőtt négy dolognak köszönheti:

- Kína geopolitikai értelemben ellenérdekelte a dél-koreai társadalmi rendszer exportálásán alapuló nagy, egységes, erős, Amerika-barát Korea létrejöttében;
- Észak-Korea nem bővelkedik ásványkincsekben, mindenekelőtt olajban, ami miatt meghódítása hasonlóan vonzó lehetne, mint pl. Iraké vagy Iráné;

²⁸ Zachary Cohen – Jim Sciutto: US intel official: North Korea not reliant on imported missile engines. CNN, 2017. 08. 15. <http://edition.cnn.com/2017/08/14/politics/north-korea-icbm-study-ukraine-russia/index.html> (Letöltés időpontja: 2017. 09. 14.)

²⁹ Military Spending in the United States. National Priorities. <https://www.nationalpriorities.org/campaigns/military-spending-united-states/> (Letöltés időpontja: 2017. 01. 25.)

³⁰ U.S. Military Spending vs. the World. National Priorities. <https://www.nationalpriorities.org/campaigns/us-military-spending-vs-world/> (Letöltés időpontja: 2017. 01. 25.)

- Észak-Korea egymillió fő körüli erős haderővel és nem utolsósorban atomfegyverrel rendelkezik, ami miatt az ellene esetlegesen indítandó szárazföldi műveletek fölöttébb kockázatosak;
- említésre méltó, hogy az ország területének igen jelentős része hegyvidék vagy város, ami jelentősen megnöveli az észak-koreai haderő ellen szükséges szárazföldi csapatokkal szemben támasztott követelményeket, valamint az ország ellen esetlegesen végrehajtandó szárazföldi offenzívát szokatlanul nehézé és véreissé teszi.

Valószínűtlen, hogy az Észak-Koreára mért esetleges amerikai katonai csapást Kína és Oroszország „öbbe tett kézzel” fogja nézni. Bár a kínai fősodorbéli média ezt tagadja, félhivatalos és nem hivatalos források szerint Kína 150 ezer, Oroszország pedig ismeretlen számú katonát küldött az észak-koreai határra. Kínának és/vagy Oroszországnak katonailag be kell avatkoznia, ha nem akarja a – bár nem problémamentes, de nem is ellenséges – szomszédját cserben hagyni úgy, hogy saját gyengeségét eközben látványosan demonstrálja.

Kína a katonai beavatkozás szempontjából igen jó helyzetben van, hiszen az észak-koreai rendezésre az Amerikai Egyesült Államok felszólította Kínát. Továbbá az észak-koreai vezetés pontosan tudja, hogy még ha nincsenek is azonos „platform” Kínával, egy esetleges kínai katonai beavatkozás Észak-Koreát mentené meg további amerikai katonai csapásmérésektől.

Az Amerikai Egyesült Államok nincs abban a helyzetben, hogy kínai és/vagy orosz csapatok megsemmisítését kockáztathatná, mert ezzel nagy atomhatalmak háborúja kerülne napirendre. Kína és Oroszország is olyan kategóriájú ország, amellyel az Amerikai Egyesült Államoknak a háborút mindenképpen el kell kerülnie, ellenkező esetben világháborúvá tevélyesedhet a katonai összecsapás – ez pedig nem lehet senkinek sem az érdeke. Ha tehát kínai és/vagy orosz „békefenntartó” csapatok avatkoznának be és foglalnák el Észak-Korea területének egyre nagyobb részét, az Amerikai Egyesült Államok kénytelen lenne felhagyni a katonai csapásokkal. Ha Dél-Korea időközben a háború részesévé válna, rá ugyanaz vonatkozna, mint az Amerikai Egyesült Államokra – ki kellene szállnia a háborúból.

A kínai és/vagy orosz katonai beavatkozás ugyanakkor nem jelentené azt, hogy az észak-koreai társadalmi rendszer megdöntését Kína és/vagy Oroszország az Amerikai Egyesült Államok helyett, vagy az Amerikai Egyesült Államok oldalán magára vállalná. Észak-Korea pedig ellenérdekeltenne abban, hogy hadba lépjen az öt amerikai csapásoktól megmentő Kína és/vagy Oroszország ellen. Szinte elképzelhetetlen, hogy a három ország a válság kialakulása óta ne konzultált volna erről, természetesen zárt ajtók mögött.

Egy Észak-Korea ellen irányuló háború egyértelműen kínai és orosz biztonságpolitikai érdekeket sért, mivel Kínának és Oroszországnak nemcsak egy baráti hatalom esetleges elvesztésének következményeivel kellene számolnia, de radioaktív szennyezéssel, gazdasági károkkal, menekülthullámmal stb. is.

Felmerül a kérdés, hogy akkor ki és mennyiben érdekelt az Észak-Korea körül kialakult válság kirobbantásában. Egyes források szerint Dél-Koreában az elit nagyobbik része külpolitikai irányváltást szeretne, aminek része az Észak-Koreával való szembenállás csökkentése, a kapcsolatok kiegyensúlyozottabbá tétele. Ez logikusan együtt járna a Kínával folytatott különféle együttműködések szorosabbra fűzésével. Ez a cél a dél-koreai elit részéről pragmatikus, józan megfontolásokon alapul, és ennek oka alapvetően Kína felemelkedése és közelsége. Ezt a politikai irányváltást jól érzékelhetően akadályozza az Amerikai Egyesült Államok kardcsörtetése Észak-Korea miatt.

Abe japán miniszterelnök víziója szerint meg kell szabadulni azoktól az alkotmányos korlátoktól, amelyek a japán katonai erő fejlesztését a második világháború vége óta akadályozzák. Ez lehetőséget adna Japánnak, hogy nagy mennyiségű amerikai fegyverzetet

vásároljon, hivatkozva az Észak-Korea által gerjesztett fenyegetésre. A japán miniszterelnök jól érzékeli, hogy a második világháború óta eltelt időszakban a történelmi helyzet már megváltozott, az Amerikai Egyesült Államok pedig kifejezetten támogatja az általa kívánatosnak tartott elmozdulást a japán militarizmus megerősítése irányában.

Az előbbiekből az következik, hogy az Amerikai Egyesült Államok és Japán érdekelt az Észak-Korea körüli feszültség gerjesztésében, míg a külpolitikai irányváltást váró Dél-Korea elitje, Kína és Oroszország ellenérdekelt ebben. Nagy háború kirobbantásában ugyanakkor a felek egyike sem érdekelt, beleértve magát Észak-Koreát is, mivel az rendkívüli veszteségekkel és kockázatokkal járna, ami nincs arányban a békeidő során megjelenő kockázatokkal.³¹

KÖVETKEZTETÉSEK

Az egyre nagyobb mértékben multipolárisrá váló világban az amerikai globális hegemonia egyre nehezebben és egyre kevésbé tartható fenn.

Az amerikai birodalom gazdaságilag és katonailag egyaránt egyértelműen túlterjeszkedett. Ezen sokat kerestek az amerikai érdekeltségű multinacionális nagyvállalatok, ugyanakkor ezt a szerepvállalást a nemzetállam megsínylette.

Az Obama-adminisztráció alatt hivatalossá vált amerikai fenyegetettségértékelés teljes mértékben hamis, feje tetejére állított és torz volt. Ha ugyanezt a fenyegetettségi listát „átnevezük” az amerikai globális hegemoniát akadályozó nemzetközi szereplők listájává, a sorrend hitelessé és pontossá válik.

Időre van még szükség ahhoz, hogy egyértelművé váljon, vajon a Trump-féle eredeti választási ígérek fel lettek adva az establishment és a „héják” javára, vagy történtek ugyan engedmények az amerikai elnök részéről, de ez a katonai konfliktusok során inkább PR-fogás, semmint jelentős stratégiai változás.

Ukrajna és Grúzia NATO-integrációs ambícióit ellehetetleníti az Oroszországgal fennálló területi konfliktus.

Szíria esetében az Aszad-rendszer megdöntésére irányuló törekvések lehetőségei reménytelenül beszűkültek a jelentős mértékű orosz katonai beavatkozás óta.

A Trump-adminisztráció külpolitikájának értékelése szempontjából kritikus kérdés, hogy az Amerikai Egyesült Államok kirobbant-e egy nagy háborút Észak-Korea ellen. Egy Észak-Korea elleni esetleges amerikai katonai csapásmérésnek beláthatatlanul súlyos következményei lehetnek.

Az Észak-Korea körüli amerikai feszültségkeltés mögött geopolitikai megfontolások és hadiipari üzleti érdekek állnak.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Berlinger, Joshua – Wakatsuki, Yoko – Ripley, Will: *Trump says 'all options on table' after North Korea fires missile over Japan*. CNN, 2017. 08. 30. <http://edition.cnn.com/2017/08/28/politics/north-korea-launch-unidentified-projectile/index.html>

³¹ Federico Pieraccini: Who Is Interested in a Conflict in North Korea? *Strategic Culture*, 2017. 05. 01. <http://www.strategic-culture.org/news/2017/05/01/who-interested-conflict-north-korea.html> (Letöltés időpontja: 2017. 05. 01.)

- Blocking of Russian OPCW Proposal on Idlib Aims to Push for Regime Change. Sputnik News, 2017. 04. 21. <https://sputniknews.com/politics/201704211052834914-russian-opcw-block-syria-regime-change/>
- Bogár László: *Büdzsé és birodalom*. Magyar Hírlap, 2017. 03. 31. http://magyarhirlap.hu/cikk/84089/Budze_es_birodalom
- Bryan, Bob: *Europe is bigger than the US*. Business Insider, 2015. 06. 30. <http://www.businessinsider.com/charts-eu-economy-is-bigger-than-the-us-2015-6>
- Cohen, Zachary – Sciutto, Jim: *US intel official: North Korea not reliant on imported missile engines*. CNN, 2017. 08. 15. <http://edition.cnn.com/2017/08/14/politics/north-korea-icbm-study-ukraine-russia/index.html>
- Did North Korea just test a hydrogen bomb? Scepticism met North Korea's claims that last January's test involved an H-bomb. The latest one leaves less room for doubt. The Guardian, 2017. 09. 03. <https://www.theguardian.com/world/2017/sep/03/did-north-korea-just-test-a-hydrogen-bomb>
- Dionne, E. J. Jr.: *Admit it: Trump is unfit to serve*. The Washington Post, 2017. 02. 15. https://www.washingtonpost.com/opinions/admit-it-trump-is-unfit-to-serve/2017/02/15/467d0bbe-f3be-11e6-8d72-263470bf0401_story.html?tid=a_inl&utm_term=.91293be4c9e4
- Eddig senki sem vette észre: Amerika a második helyre csúszott. Portfolio, 2014. 09. 04. http://www.portfolio.hu/gazdasag/eddig_senki_sem_vette_eszre_amerika_a_masodik_helyre_csuszott.3.207455.html?utm_source=index_main&utm_medium=portfolio_box&utm_campaign=portfoliobox
- Friedman, Thomas L.: *Why Is Trump Fighting ISIS in Syria?* The New York Times, 2017. 04. 12. https://www.nytimes.com/2017/04/12/opinion/why-is-trump-fighting-isis-in-syria.html?_r=0
- GDP, PPP (current international \$), World Bank, International Comparison Program database. The World Bank, 2017. <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.PP.CD?end=2015&locations=UA&start=2015&view=map>
- Military Spending in the United States. National Priorities. <https://www.nationalpriorities.org/campaigns/military-spending-united-states/>
- Moscow expects US to refrain from taking unilateral steps towards North Korea, Russia's top diplomat stressed that Moscow finds „Pyongyang's adventurous missile launches unacceptable”. TASS, 2017. 04. 17. <http://tass.com/politics/941698>
- Nuclear Deterrence. Politics, 2017. <http://www.politics.co.uk/reference/nuclear-deterrence>
- Petro, Nicolai N. – Cohen, Josh: *The Bizarre Reason Ukraine Could Be Facing a Legitimacy Crisis. A blockade has revealed the government's unwillingness to enforce state authority against unsanctioned vigilantism*. Strategic Culture, 2017. 03. 18. <http://www.strategic-culture.org/news/2017/03/18/bizarre-reason-ukraine-could-be-facing-legitimacy-crisis.html>
- Pieraccini, Federico: *Who Is Interested in a Conflict in North Korea?* Strategic Culture, 2017. 05. 01. <http://www.strategic-culture.org/news/2017/05/01/who-interested-conflict-north-korea.html>
- Russia Restores Syria Flight Safety Memorandum With US at Tillerson's Request. Sputnik News, 2017. 04. 25. <https://sputniknews.com/middleeast/201704251052965996-russia-us-flight-safety-memorandum-restored/>
- Sanger, David E.: *Tillerson and Putin Find Little More Than Disagreement in Meeting*. The New York Times, 2017. 04. 12. https://www.nytimes.com/2017/04/12/world/europe/tillerson-putin-lavrov-russia-syria.html?_r=0
- Schmidt, Michael S. – Mazetti, Mark – Apuzzo, Matt: *Trump Campaign Aides Had Repeated Contacts With Russian Intelligence*. The New York Times, 2017. 02. 14. https://www.nytimes.com/2017/02/14/us/politics/russia-intelligence-communications-trump.html?hp&action=click&pgtype=Homepage&clickSource=story-heading&module=a-lede-package-region®ion=top-news&WT.nav=top-news&_r=0

- The 2016 U.S.-Global Leadership Report. What people worldwide think of U.S. leadership, according to the largest global public opinion study on the topic. Gallup, 2016. <http://www.gallup.com/services/191807/us-global-leadership-report-2016.aspx>
- Thibodeau, Patrick: *China builds world's fastest supercomputer without U.S. chips. China's massive system runs real applications and is 'not just a stunt machine', says top U.S. supercomputing researcher.* Computerworld, 2016. 06. 20. <http://www.computerworld.com/article/3085483/high-performance-computing/china-builds-world-s-fastest-supercomputer-without-u-s-chips.html>
- U.S. Military Spending vs. the World. National Priorities. <https://www.nationalpriorities.org/campaigns/us-military-spending-vs-world/>
- Why Clinton's plans for no-fly zones in Syria could provoke US-Russia conflict. The Guardian, 2016. 10. 25. <https://www.theguardian.com/world/2016/oct/25/hillary-clinton-syria-no-fly-zones-russia-us-war>
- Zuesse, Eric: *What the US Aristocracy Are Demanding.* Strategic Culture, 2017. 04. 14. <http://www.strategic-culture.org/news/2017/04/14/what-us-aristocracy-demanding.html>
- Zuesse, Eric: *Whether to Go to War Against Russia Is Top Issue in US Presidential Race.* Strategic Culture, 2016. 10. 12. <http://www.strategic-culture.org/news/2016/10/12/whether-war-against-russia-top-issue-us-presidential-race.html>
- Маслова, Валерия: *Ирак вам не Сирия: почему западные журналисты обходят вниманием химатаку в Мосуле.* Russia Today, 2017. 04. 19. <https://russian.rt.com/world/article/380472-irak-siriya-smi-khimoruzhie-asad-ig>
- Власть возглавила блокаду Донбасса: Киев официально приостановил транспортное сообщение с регионом. Antifashist, 2017. 03. 15. <http://antifashist.com/item/ukraina-oficialno-priostanovila-transportnoe-soobshhenie-s-donbassom.html>
- Химический фейк в Идлибе – факты и разъяснения (ФОТО). Rusvesna, 2017. 04. 13. <http://rusvesna.su/news/1491993821>